

Suomen evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon väliset neuvottelut

Tiedonanto

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon valtuuskuntien väliset yhdennettoista teologiset neuvottelut pidettiin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vieraana 22.–23. marraskuuta 2012 Järvenpäässä.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskuntaa johti piispa Seppo Häkkinen ja jäseninä olivat TT Sammeli Juntunen, TT Elina Hellqvist, kirkkoherra Petri Karttunen, perheneuvoja Saara Kinnunen, teologisten asiain sihteeri Tomi Karttunen ja vs. työalasihteeri Ari Ojell. Suomen ortodoksisen kirkon valtuuskuntaa johti metropoliitta Panteleimon ja jäseninä olivat arkkimandriitta Andreas Larikka, TT Mikael Sundkvist, TT Pekka Metso, M.Div. Soili Penttonen ja piispan sihteeri Jukka Mäntymäki.

Neuvottelussa oli kaksi aihetta, ”Tunnettu ja tuntematon Jumala” sekä ”Koti kristillisenä kasvattajana”.

Avaussanoissaan piispa Häkkinen muistutti Suomen Ekumeenisen Neuvoston 10 vuotta sitten Charta Oecumenica -asiakirjan pohjalta laadittujen Ekumenian hyvien tapojen pääperiaatteista. Ensinnäkin hän painotti, että ”Ekumeeninen yhteistyö rakentuu yhteiselle uskolle, jonka mukaan tunnustamme Herran Jeesuksen Jumalaksi ja Vapahtajaksi Raamatun mukaan. Sen vuoksi pyrimme yhdessä täyttämään yhteistä kutsumustamme yhden Jumalan, Isän, Pojan ja Pyhän Hengen kunniaksi.” Toiseksi hän piti tärkeänä luottamuksena ja avoimuutena ilmenevää keskinäistä kunnioitusta. Kolmanneksi hän tähdensi, että ”ekumenia merkitsee myös sitä, että pyrimme ymmärtämään toisiamme ja pääsemään mahdollisimman laajaan yksimielisyyteen uskossa ja elämässä.”

Metropoliitta Panteleimon kuvasi oppikeskustelujen käymistä luontevaksi. Olisi outoa, jos emme niitä kävisi, koska kirkkojen ekumeeninen kohtaaminen on käytännön elämässä jatkuvaa todellisuutta. Teologiset keskustelut tukevat myös käytännön ekumeniaa. Meidän tulee olla aktiivisia, jotta emme taantuisi kirkkojenvälisissä suhteissa. Sotien jälkeen vilkastunut ekumeeninen yhteydenpito on tuonut keskuuteemme paljon myönteistä. Sitä on: avoimuus, suoraselkäisyys, toinen toisensa kunnioittaminen ja yhdessä toimiminen.

Tunnettu ja tuntematon Jumala

Aiheesta alustivat TT Ari Ojell ja TT Tomi Karttunen sekä arkkimandriitta, kirkkoherra Andreas Larikka.

Alustuksessaan Ojell käsitteli kappadokialaisiin isiin lukeutuvan ja Nikean-Konstantinopolin uskontunnustukseen merkittävästi vaikuttaneen Gregorios Nyssalaisen käsitystä teologiasta Jumalan puheena, jossa hän ilmaisee itsensä meille oman sanansa kautta. Olemukseltaan tuntematon Jumala opitaan tuntemaan täydellisesti hänen tahtonsa mukaan rakkautena Jeesuksessa Kristuksessa. Hännessä täyttyvät laki ja profeetat. Isä tunnetaan Pyhässä Hengessä ”kasvoista kasvoihin” Pojan kautta Kristusta seuraamalla. Jumalan ilmoitus välittyy kirkon uskon ja elämän yhteydessä, osallisuudessa Kristukseen, joka alas laskeutuneena kuuluu kaikille. Jumalan tuntemattomuus tarkoittaa Gregoriokselle sitä, että hänessä on aina uutta löydettävää, kun seuraamme Kristusta rakkaudessa, Jumalan tahdon mukaan.

Karttunen lähestyi teemaa osoittaen luterilaisen teologian alkujuuria kirkon yhteisessä perinnössä. Näin on esimerkiksi Nikean tunnustuksen puolustajan kirkkoisä Athanasiosin teologiassa. Athanasios korosti – kappadokialaisten isien tavoin – Kristus-Logosta sillan luojana Jumalan ja ihmisten välillä. Teologinen oppi on ilmoitettu Raamatussa, joka toimii ikään kuin tradition kärkenä. Oppi puhuu Jumalasta aina ”Jumalana meille”, ei abstraktiona. Itsensä ilmoittanut Jumala on tavoitettavissa kirkossa sanassa ja sakramenteissa. Kolminaisuusopin ymmärtämisessä Martti Lutherin ja luterilaisen teologian voidaan katsoa sisältävän aineksia niin lännen kuin idänkin teologisesta traditiosta.

Larikka tarkasteli Jumalaa mysteeriona sekä Jumalan tuntemista luonnollisen tiedon ja inkarnaation kautta. Apofaattinen teologia johtaa kokemukseen elävästä Jumalasta. Gregorios Palamaksen ajattelu ja sen taustalla oleva rukouselämän perinne säilyttävät Jumalan mysteerin, mutta kuvaavat samalla Jumalan läsnäoloa ihmisen uskonkokemuksessa. Jumala ilmestyy persoonissaan ja toiminnassaan (kr. *energeia*). Kirkon uskonymmärrystä ilmaistaan usein paradokseina, koska Jumalaa ei voi mahduttaa rationaaliin kaavoihin tai lauseisiin. Kuitenkin Jumalan läsnäolo on todellista ja ihmisellä on mahdollisuus oppia tuntemaan Jumalaa.

Yhteisesti todettiin, että kirkkojemme kesken ja niiden omissa traditioissa pyritään ymmärtämään uskon perustotuksia erilaisia käsitteitä käyttäen. Termien merkitys ei aina ole helposti ymmärrettävissä toisen tradition näkökulmasta. Kirkon yhteinen usko on kuitenkin enemmän kuin yksittäisten teologioiden näkemykset. Jumalan tuntemisessa ja Jumalasta puhumisessa keskeiseksi nousee kokemus elävästä Jumalasta, joka Jeesusuksessa Kristuksessa on tullut ihmiseksi ja ilmoittanut itsensä. Tämä ilmoitus on kirkon julistuksen ja rukouselämän perusta.

Nykyajalle on tunnusomaista merkitysten etsintä ja elämänkatsomuksellinen pohdinta. Usein sitä sävyttää epävarmuus. Kirkkojemme mukaan Jumalasta voidaan puhua. Hänet voidaan oppia tuntemaan ja löytää hänestä vastaus hengelliseen etsintään. Pohjan kirkkojen toiminnalle tässä ajassa luo sanoma Jumalasta, joka on läsnä ja johon voi luottaa myös silloin, kun asiat eivät pysy hallinnassa ja ihminen kokee epäonnistuvansa elämässään.

Koti kristillisenä kasvattajana

Aiheesta alustivat M.Div. Soili Penttonen ja perheneuvoja Saara Kinnunen.

Penttosen mukaan ortodoksisen kasvatustieteiden periaatteet ovat Raamatussa, kirkon kanoneissa ja kirkkoisien opetuksissa. Keskeinen ajatus on perhe *ekklesioulana*, pienenä kirkkona. Se on kirkon yhteyden sosiaalistumisen ensisijainen paikka. Ihanteen mukaan kristityn perhe elää läheisessä yhteydessä seurakunnan jumalanpalveluselämään. Kasvatuksen tärkeimpänä tavoitteena ja päämääränä pidetään jumalayhteyden vahvistamista ja ihmisen pelastumista. Jumalanpalveluselämään osallistuminen, kristillinen opetus ja kotielämä, seurakuntayhteys ja yleensä arjen vuorovaikutustilanteet muodostavat yhden kokonaisuuden. Yhdessä ne luovat edellytykset ihmisen kokonaisvaltaiselle kasvuille ja ehjän persoonan muotoutumiselle.

Kinnunen painotti vanhempien esimerkin ensisijaista merkitystä lapsen kristillisessä kasvatuksessa. Vanhemmille tärkeät asiat ovat tärkeitä myös lapselle. Kodissa luodaan perusta kristittynä kasvamiselle. Sitä tukevat seurakunnan kristillinen kasvatustieteiden ja koulun uskontokasvatustieteiden. Kodin kristillisen kasvatustieteiden keskeisiä muotoja ovat iltarukous, Raamatun lukeminen ja perheen yhteiset kirkkomatkat. Tärkeää on ottaa huomioon 10 ikävuoden taitekohta, jolloin lapsi siirtyy konkreettisesta ajattelutavasta kohti käsitteellistä, abstraktia ajattelumaailmaa. Jo ennen sitä tulee lapselle tarjota

omia yhteyksiä seurakunnan toimintaan. Näin seurakunnasta tulee hänelle omakohtaisesti merkittävä. Monissa seurakunnissa on aktiivisesti vahvistettu yhteyksiä lapsiperheisiin. Tämän seurauksena perheiden osallistuminen kirkon toimintaan on merkittävästi lisääntynyt.

Yhteisesti todettiin, että käsityksemme kotien kristillisestä kasvatuksesta ja vastuusta ovat yhden-suuntaiset. Ajatus perheestä ”pikku kirkkona” kiteyttää molempien kirkkojen peruslähtökohdan kotien kristilliselle kasvatukselle, joka laajenee kodista seurakunnan jumalanpalveluselämään sekä koko elämän käsittäväksi. Tavoitteena tulee olla vanhempien tukeminen tässä tehtävässä isovanhempia ja kummeja unohtamatta. Luontevat yhteydet seurakuntaan ja eri sukupolvien välillä tuovat perheen elämään laajemman kristillisen kasvatuksen tukiverkoston.

Muuttuneessa yhteiskunnallisessa tilanteessa korostuu perheiden tukemisen merkitys. Yhteiskunnan varhaiskasvatus ja koulujen uskonnonopetus ovat edelleen tärkeitä lapsen ja nuoren identiteetin rakentajia. Identiteetin tukeminen oman uskonnon opetuksen kautta muodostaa hyvän perustan nuoren kasvulle ja toisten kohtaamiselle yhä monikulttuurisemmassa kontekstissa.

Molemmat kirkot ilmaisivat huolensa siitä, miten lapsen oikeus uskontoon toteutuu maassamme myös tulevaisuudessa. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus ja oman uskonnon opetukseen perustuva koulujen uskonnonopetus luovat pohjaa yksilön tasapainoiselle kehitykselle, toisten kunnioittamiselle ja yhteiskuntarauhan säilymiselle.

Neuvottelujen lopussa todettiin, että olemme kiitollisia ottamistamme yhteyden askelista. Opimme kirkkoina uutta itsestämme ja toisistamme. Kristuksen kutsun mukaisesti sitoudumme yhteiseen tehtäväämme todistaa hänestä ja uskollisesti toteuttaa hänen tahtoaan tässä maailmassa.

Neuvottelujen jatko

Yhteisiä teologisia oppikeskusteluja päätettiin jatkaa. Seuraavat neuvottelut pidetään vuonna 2014 Suomen ortodoksisen kirkon vastatessa järjestelyistä. Käsiteltäväksi teemaksi sovittiin alustavasti ”kansankirkko teologisenä ja käytännöllisenä kysymyksenä”.

Järvenpäässä 23.11.2012